

Skumulowany kryzys związany z pandemią Covid-19, rosyjską inwazją na Ukrainę i zmianami klimatycznymi rzuciły światło na szybko zmieniającą się rolę państwa. To, co jeszcze kilka lat temu było nie do pomyślenia, jest teraz na porządku dziennym. Próbując chronić ludzki dobrostan, decydenci niezależnie od politycznych przekonań zaczęli wykorzystywać władzę państwa do przeciwdziałania negatywnym społeczno-ekonomicznym i środowiskowym konsekwencjom kryzysu. Przykładowo, kilka lat temu rząd Portugalii był jedynie mniejszościowym udziałowcem linii lotniczych TAP, podczas gdy obecnie posiada on w nich 72,5% udziałów i wspiera firmę pożyczką rządową w wysokości 1,2 miliarda euro. W ostatnim czasie nie jest to odosobniony przypadek. Wsparcie finansowe od państwa otrzymało wiele firm z różnych sektorów, między innymi: firmy z branży turystycznej (British Airways, Ryanair, Wizz Air, Easyjet, RCL Cruises, Stagecoach, Intercontinental Hotels, Airbus), detalicznej (John Lewis, Westfield and Boots, Burberry) czy podmioty edukacyjne i sportowe (Tottenham Hotspur Stadion, Związek Piłki Nożnej, Liga Piłkarska, London Business School).

Przywództwo państwa może pomóc gospodarkom stawić czoła wyzwaniom i niepewności, jakie niesie ze sobą zmiana klimatu, w tym transformacja energetyczna, czy też zminimalizować skutki klęsk żywiołowych. Sama siła rynkowa może być niewystarczająca, aby przeprowadzić gospodarkę przez tego typu wyzwania z dwóch powodów. Po pierwsze, przejście do gospodarki nisko emisyjnej wymaga ogromnych dostosowań, które należy skoordynować w wielu sektorach gospodarki - między innymi w energetyce, transporcie, rolnictwie, leśnictwie, a także w gospodarce wodnej i użytkowaniu gruntów. Po drugie, oprócz zmiany ram prawnych i regulacyjnych zielona transformacja wymaga również udziału przedsiębiorstw państwowych (PP/ SOE), który w wielu sektorach priorytetowych jest zazwyczaj wysoki. Dlatego państwo może przyjąć wiodącą rolę w transformacji tych przedsiębiorstw. Jednocześnie, przedsiębiorstwa państwowe są zazwyczaj gorzej zarządzane i mniej efektywne, co wiąże się z możliwością potrzeby ratowania tych firm, generując przy tym wysokie koszty dla budżetu. W 2022 r. dług publiczny gospodarek rozwiniętych wyniósł 112,4% PKB (IMF Global Outlook, 2022), przy czym Grecja przekroczyła 177%, Włochy 150%, Singapur 140%, a Stany Zjednoczone 122%. Chiny i Indie nie przekroczyły jeszcze 100% PKB, ale jest to kwestią czasu, kiedy dług publiczny tych państw również nabierze rozpędu. Ponadto, trudności finansowe w spółkach będących własnością Skarbu Państwa mogą przyczynić się również do wstrzymania podstawowych usług publicznych, takich jak zaopatrzenie w wodę i energię elektryczną, które w największym stopniu dotyczą mniej uprzywilejowane grupy społeczne. Zrozumienie różnych ról, jakie państwo może odgrywać w gospodarce, w tym korzyści, ale też kosztów jest zatem kluczowe.

Z uwagi na powyższe, w naszym Projekcie staramy się odpowiedzieć na następujące pytania badawcze: (1) Jaka może być rola przedsiębiorstw państwowych (SOE) i banków państwowych (SOB) w gospodarce i jakie są z tego tytułu korzyści i koszty? (2) Czy przedsiębiorstwa i banki państwowe są w stanie realizować priorytety polityki krajowej i aktywnie wspierać transformację gospodarczą, w tym transformację energetyczną i przejście do gospodarki niskoemisyjnej? I wreszcie, (3) Jakie czynniki wywołują zaburzenia w funkcjonowaniu przedsiębiorstw i banków państwowych, a także w jaki sposób trudności w przedsiębiorstwach i bankach państwowych mogą się wzajemnie napędzać lub wzmacniać, oraz w jaki sposób są one przenoszone na całą gospodarkę? Naszym celem jest udzielenie odpowiedzi na powyższe pytania przy użyciu szeregu zbiorów danych i metodologii na próbie krajów UE, OECD i głównych gospodarek wschodzących.

Nasz Projekt pozwoli udzielić odpowiedzi na wiele pytań, istotnych zarówno z perspektywy naukowej, jak i decydentów. Obecnie cały Świat stoi w przededniu największej przemiany, jaką kiedykolwiek przeszedł. Kluczową jest odpowiedź, jak tę przemianę zorganizować, aby zminimalizować negatywne konsekwencje dla Nas wszystkich. Projekt pozwoli również ocenić, w jaki sposób polityka państwowa może zostać przeniesiona do gospodarki przez przedsiębiorstwa i banki państwowe oraz, czy istnienie tych instytucji jest ekonomicznie lub/i społecznie uzasadnione. Wyniki Projektu są ważne zarówno dla decydentów, polityków, ekonomistów oraz całej społeczności akademickiej.